

«*De behandler hunder bedre enn oss*»

Romer i Oslo om rasisme og diskriminering

**En kvantitativ undersøkelse laget av avd. Fattige Tilreisende,
finansiert av BUFDIR**

I samarbeid med Seksjon Fag og Politikk v/ Noor Jdid

April 2026

1. Om rapporten

Denne rapporten presenterer funn fra en kartleggingsundersøkelse om rasisme og diskriminering blant tilreisende romer i Oslo. Undersøkelsen ble gjennomført i 2025 og er basert på svar fra 102 respondenter. Formålet er å gi et konkret og oppdatert bilde av hvilken rasisme og diskriminering romer opplever i hverdagen – basert på deres egne ord og erfaringer.

Rapporten er skrevet for et bredt publikum: sosialarbeidere, frivillige organisasjoner, offentlige etater og beslutningstakere. Den kan brukes som grunnlag for presentasjoner, søknader om tilskudd, rapporteringsarbeid og påvirkningsarbeid.

Om undersøkelsen

Undersøkelsen er en kvantitativ spørreundersøkelse gjennomført digitalt via Questback.¹ Respondentene ble rekruttert blant romer i Oslo. I tillegg til lukkede spørsmål med faste svaralternativer hadde respondentene mulighet til å beskrive erfaringene sine med egne ord.² Disse åpne svarene gir mer utfyllende og personlige beskrivelser av det respondentene har opplevd, og brukes i rapporten som sitater.

Undersøkelsen er delt inn i tematiske deler: hverdagsrasisme de siste 30 dagene, alvorlige hendelser (som tap av jobb, bolig og vold), opplevd årsak til diskriminering, sted og situasjon, følelsesmessige konsekvenser, og kjennskap til rettigheter og rapportering.

Spørreundersøkelsen ble utviklet av avdeling Fattige tilreisende ved Daniel Tesfa Salole og Bianca Cristea, i samarbeid med Seksjon Fag og politikk. Rapporten ble skrevet av Seksjon Fag og politikk ved Noor Jdid.

Om respondentene

96 % av respondentene identifiserer seg som romer, og nesten alle oppgir Romania som nasjonalitet. 82 % har bodd i Oslo i mer enn fem år. Flertallet er kvinner (56 %), og de fleste er i alderen 30–59 år. Flertallet (82%) hadde **lang botid i byen (mer enn 5 år)**.

Metodeforbehold

Noen respondenter beskriver erfaringer fra Romania eller andre land, ikke bare fra Norge. Dette kan delvis skyldes at undersøkelsen ble forstått bredere geografisk. Samtidig kan det i seg selv være et funn: rasismen oppleves som så systematisk og gjennomgripende at mange ikke skiller mellom land. Funnene bør tolkes med dette i bakhodet.

---

¹ Undersøkelsen ble gjennomført på rumensk/romsk. Spørsmålene og svaralternativene er oversatt til norsk i rapporten.

² Svarene til informantene er oversatt til norsk.

2. Hverdagsrasisme – rasisme i det daglige

Hverdagsrasisme handler om de formene for rasisme som skjer i det daglige – på butikken, på bussen, på gata – og som ofte er usynlige for dem som ikke selv rammes. Respondentene ble spurt om de hadde opplevd ulike former for dette i løpet av de siste 30 dagene.

Funnene er slående: over halvparten av respondentene rapporterer at de har blitt behandlet med mindre respekt enn andre, har blitt fornærmet eller kalt skjellsord, og har opplevd vitser om språk, aksent eller hudfarge – og dette skjer ikke én gang, men gjentatte ganger.³

Type hverdagsrasisme	Minst én gang	Ofte
Behandlet med mindre respekt enn andre	38%	20 %
Fornærmet eller kalt skjellsord	32 %	20 %
Vitser om språk, aksent, hudfarge eller bakgrunn	35 %	14 %
Noen oppførte seg som om de var redde for deg	27 %	17%
Behandlet som om du ikke er smart eller ikke hører til	28 %	10%
Ignorert, forbigått eller snakket til sist	27 %	9%
Dårligere service i butikk, restaurant eller kontor	21 %	14%

Tabellen viser andelen som svarte at de hadde opplevd dette «én gang» og «flere ganger» (slått sammen til «minst én gang»), og andelen som svarte «ofte», i løpet av de siste 30 dagene. N = 101.

Mange av respondentene beskriver en hverdag preget av vedvarende ydmykelse og mistenkeliggjøring – i forbifarten, uten at noen reagerer:

---

³ Tallene i tabellen er rundet opp eller ned for enklere lesbarhet.

«Når jeg tigger sier de at jeg skal dra hjem til Romania, kaller meg 'sigøyner' og etterligner meg når jeg snakker i telefon med familien.»

«En vekter fulgte meg helt til kassa – de antok nok at jeg ikke hadde penger til å betale.»

«Folk trekker veskene nærmere og flytter barna sine når jeg går på bussen.»

«Jeg forstår ikke språket, men jeg forstår at noen ler av meg.»

En av respondentene forteller om en mann som i fem år har spyttet på henne hver gang han passerer. Ingen har grepet inn. **Det er dette som gjør hverdagsrasisme så alvorlig: den skjer åpenlyst og gjentas, uten konsekvenser for den som utøver den.**

Flere respondenter beskriver også en form for internalisert rasisme – en tilpasning der de selv trekker seg tilbake for å unngå konfrontasjon:

«Jeg er ikke blitt ignorert eller forbigått i køen egentlig – men jeg føler et ubehag og trekker meg selv til siden.»

Enkelte beskriver en aksept av ydmykelsen de opplever – fordi de er i et land som «ikke er deres»:

«Jeg ble slått av en kvinne der jeg tigger, men jeg kan ikke gjøre noe – det er deres land.»

For romer er skillet mellom «hverdagsrasisme» og mer alvorlige hendelser ofte uklart. Det som beskrives her går langt ut over det som vanligvis forstås med begrepet: å bli kastet ut av steder man har rett til å bruke, å bli spyttet på, å bli spyttet på og trakassert – gjentatte ganger, av de samme personene.

3. Alvorlige hendelser

I tillegg til hverdagsrasismen rapporterer mange respondenter om alvorlige hendelser: diskriminering i arbeidslivet, møter med politi og myndigheter, trusler og fysisk vold. Tabellen nedenfor viser andelen som har opplevd ulike typer slike hendelser:

Type alvorlig hendelse	Andel berørt ⁴
Urettferdig nektet jobb eller mistet jobb	50 %

⁴ Tallene i tabellen er rundet opp eller ned for enklere lesbarhet.

Truet, ropt til eller forfulgt	48 %
Urettferdig behandlet av politi, vakter eller immigrasjon	37 %
Ikke betalt for arbeid, eller betalt mindre enn lovet	37 %
Urettferdig behandlet av skole, klinikk eller offentlig kontor	36 %
Fysisk dyttet, slått eller skadet	35 %
Nektet bolig, eller fått beskjed om at det ikke er ledige plasser	33 %

Tabellen viser andelen av respondentene som svarte «ja» på spørsmål om de hadde opplevd disse hendelsene. N = 88.

Arbeidsliv og økonomi

Nesten halvparten av respondentene har blitt urettferdig nektet jobb eller mistet en jobb. Nær 40% har ikke fått betalt for arbeid de har utført. Sitatene viser at dette skjer systematisk og ikke tilfeldig:

«Jeg fikk jobb, men da de så ID-kortet mitt og skjønnte at jeg var rom fra Romania, ble tonen en annen – og de ringte aldri mer.»

«Arbeidsgivere ignorerer CV'er med rumenske navn.»

«Folk sier «gå og jobb!» til meg – men de forstår ikke hvor vanskelig det er for oss å få jobb.»

Det er et paradoks: mange romer ønsker å jobbe og forsørge seg selv, men møter stengte dører, og ender i en fattigdomsfelle der rasisme og klasseforskjeller forsterker hverandre.

Vold og trusler

Nær halvparten har blitt truet, ropt til eller forfulgt. Over en tredjedel har blitt dyttet, slått eller skadet. Sitatene beskriver spytting på person og i tiggerbøssa, spark og slag – ofte mot hodet – og situasjoner der tilskuere ikke griper inn:

«Det er en forbipasserende som har spyttet på meg hver gang han passerer – i fem år. Ingen reagerer.»

«Jeg ble sparket i magen av en mann på gata etter at jeg bare sa 'hei' til ham.»

«Noen kom bort til meg mens jeg tigget og truet med å drepe meg. Han tok tak i halsen min med skjerfet sitt.»

Rundt 40 % rapporterte at noen så eller hørte hendelsen, men ikke grep inn – et alvorlig tall. Likevel oppgir halvparten at noen grep inn, noe som er verdt å løfte fram:

«For to år siden steg en mann av trikk 17 og kom rett mot meg. Han dro i skjorten min mens han truet meg. En nabo så det fra vinduet og ringte politiet.»

«Det er spesielt kvinner som prøver å hjelpe.»

Politi og myndigheter

Over en tredjedel rapporterer urettferdig behandling av politi, vektere eller immigrasjonsmyndigheter. Det er et alvorlig funn: de som skal beskytte folk opptrer i mange tilfeller som utøvere av rasismen.

«Vektere på Oslo S sier «fuck you!» til meg nesten hver dag.»

«Jeg ble arrestert i tre dager uten grunn. Det var den verste opplevelsen i livet mitt. Jeg ble strippet naken og følte meg ydmyket.»

«Kontrolløren ventet på at jeg skulle finne billetten min i vesken – men en annen kontrollør dyttet meg av bussen, selv om jeg fant billetten.»

4. Årsak og sted

På spørsmålet om hva respondentene mener er årsaken for at de opplever rasisme og diskriminering, oppgis etnisitet og nasjonalitet oftest. Men det er verdt å merke at kategorien «annet» er nesten like stor, og handler i stor grad om tigging, klær og synlig fattigdom (tigging). Dette er et viktig funn: gruppen rammes av en kombinasjon av rasisme og fattigdomsstigma. De er mer synlige i byrommet enn andre minoriteter, og det å være synlig fattig utløser ekstra trakassering.

Oppgitt årsak til diskriminering	Andel
Etnisitet / nasjonalitet	54 %
«Annet» (tigging, klær, synlig fattigdom, magasinalg)	42 %
Juridisk status (oppholdsstatus)	12 %

Hudfarge	14 %
Aksent / språk	10 %

Respondentene kunne krysse av for flere årsaker. N = 92.

En stor andel respondentene (84 %) svarer at de oftest opplever diskriminering på gaten eller i kollektivtransport. Nest høyest er butikker og restauranter (ca. 14 %). Dette er steder der mange mennesker er til stede og kan se hva som skjer – uten at de griper inn.

Busser og Oslo S nevnes spesielt hyppig i de åpne svarene. Magasinsalg er en situasjon som skaper særlig utsatthet: mange forteller at de blir kastet ut, trakassert eller mister salgssteder – selv med gyldig tillatelse

5. Følelsmessige konsekvenser

Rasisme etterlater dype spor. Respondentene ble spurt om hvordan de følte seg etter å ha opplevd diskriminering og trakassering. Maktløshet (46 %), redsel (40 %) og skam eller ydmykelse (38 %) er de mest utbredte følelsene. Mange beskriver også stress, gråt og tilbaketrekning.

I de åpne svarene fremkommer det at noen opplever dette så sterkt at de uttrykker livslede:

«Når hundene er bundet ved siden av meg på plassen der jeg tigger, føler jeg at hundene blir mer respektert enn meg.»

«De ødelegger dagen min. Jeg føler meg som den siste personen i verden.»

«Folk som roper til meg når jeg bare sitter stille og gjør ingenting, skremmer meg veldig.»

Disse reaksjonene er ikke uvanlige, og er naturlige responser på vedvarende og alvorlig rasisme. Mange trekker seg tilbake fra offentlige steder, unngår buss og butikk, og lever med en konstant beredskap. Det er en innskrenkning av friheten til å bevege seg trygt i byrom, og en alvorlig påkjenning over tid.

Det at folk flest ikke griper inn forsterker belastningen: det bekrefter opplevelsen av å ikke høre til, og bidrar til at rasismen normaliseres.

6. Rettigheter og rapportering

En av de mest bekymringsfulle funnene i undersøkelsen handler ikke om omfanget av rasismen, men om hva som skjer (eller ikke skjer) etterpå.

Et stort flertall av respondentene (83%) kjenner ikke til sin rett til beskyttelse mot diskriminering i Norge. Det betyr at de aller fleste ikke vet at det finnes lover som skal beskytte dem, at det finnes organer de kan henvende seg til, eller hva de eventuelt har krav på. 94 % har ikke rapportert noen av hendelsene. Hovedgrunnene er:

- Vet ikke hvor de skal rapportere (45 %)
- Tror ikke det vil hjelpe (31 %)
- Språkbarrierer (17 %)
- Redd for konsekvenser (6%)

Et av sitatene oppsummerer noe grunnleggende:

«Hva skal jeg rapportere? At folk unngår oss?»

Dette peker på et viktig strukturelt problem: mange av de mest utbredte formene for rasisme, som blikk, avstand, kroppsspråk og mistenkeliggjøring, kan ikke rapporteres juridisk. Systemet forteller i praksis at disse formene for rasisme er noe man bare må akseptere. Men det er nettopp disse hverdagslige krenkelsene som over tid har de mest dyptgripende konsekvensene for livskvalitet, trygghet og tilhørighet.

7. Kjønnforskjeller

Vi har undersøkt sammenhengen mellom én identitetskategori (kjønn) og opplevelser av rasisme. Analysen viser et gjennomgående mønster: kvinner rapporterer å oppleve rasisme og diskriminering hyppigere enn menn på nesten alle spørsmål. Tre kjønnforskjeller er statistisk signifikante, det vil si at de sannsynligvis ikke skyldes tilfeldigheter i utvalget.

Tema	Funn
Dårligere service i butikk, restaurant eller kontor (spm. 6.2)	Kvinner opplever dette signifikant oftere. 25 % av kvinner svarer «ofte» – ingen menn.
Urettferdig behandlet av skole, klinikk eller offentlig kontor (spm. 9)	49 % av kvinner mot 19 % av menn.

Aksent/språk oppgitt som grunn til diskriminering (spm. 12)	Menn oppgir dette oftere enn kvinner (18 % mot 4 %).
Alle øvrige spørsmål om hverdagsrasisme	Kvinner rapporterer hyppigere erfaringer, men forskjellene er ikke statistisk signifikante.

Oransje bakgrunn = statistisk signifikant forskjell, basert på kji-kvadrat tester. N = 44 menn, 57 kvinner.

Den tydeligste kjønnsforskjellen er at kvinner i langt større grad opplever urettferdig behandling fra offentlige institusjoner som skole, klinikk og hjelpeapparatet (49 % av kvinner mot 19 % av menn). Kvinner opplever også oftere dårligere service i butikk og restaurant (25 % av kvinner svarer «ofte», mot 0 % av menn).

For øvrige spørsmål om hverdagsrasisme er tendensen den samme: kvinner rammes hyppigere, men forskjellene er ikke store nok til å utelukke at det skyldes tilfeldigheter, noe som delvis kan skyldes det begrensede utvalget.

8. Oppsummering av de viktigste funnene

- Over halvparten av respondentene har opplevd skjellsord, vitser om hudfarge/aksent og behandling med mindre respekt i løpet av de siste 30 dagene.
- Halvparten har blitt urettferdig nektet jobb, og nær 50 % har opplevd trusler eller forfølgelse.
- Offentlig rom er den viktigste arenaen: 84 % opplever diskriminering oftest på gaten eller i kollektivtransport.
- Diskrimineringen skyldes primært etnisitet og nasjonalitet, men synlig fattigdom og tigging forsterker stigmaet kraftig.
- Kvinner rammes gjennomgående hyppigere enn menn, og er særlig utsatt i møte med offentlige institusjoner.
- 83 % kjenner ikke rettighetene sine, og 94 % har ikke rapportert noen hendelser.
- De emosjonelle konsekvensene er alvorlige: maktesløshet, redsel og skam er utbredt. Noen uttrykker livslede.

Romer opplever rasisme som er så systematisk, utbredt og knyttet til møter med myndigheter og offentlighet at den ikke kan beskrives bare som «hverdagsrasisme» i vanlig forstand. Funnene peker mot et behov for strukturelle tiltak, kombinert med konkret støtte, kompetanseheving og «bystandermobilisering».

9. Anbefalinger

Funnene i denne rapporten peker mot en rekke konkrete tiltak som kan bidra til å redusere rasisme og diskriminering mot romer i Oslo.

Økt kunnskap om rettigheter: Svært få romer kjenner til sine rettigheter. Det er behov for informasjon tilpasset gruppen – på romsk og/eller rumensk, med lav terskel og gjennom kanaler de allerede bruker. Dette bør inkludere informasjon om diskrimineringsvernet, hvor man kan henvende seg, og hva man kan forvente av hjelp.

Lavterskel rapporteringsmuligheter: Dagens rapporteringssystemer er utilgjengelige for mange i gruppen. Det bør utvikles enkle, lavterskel og språktilpassede måter å si ifra på (f.eks. gjennom lokale støttepersoner eller organisasjoner).

Opplæring i servicebransjen og offentlig sektor: Politi, vektere, billettkontrollører, butikkansatte og offentlige tjenestetilbydere bør få opplæring i romers levekår og rettigheter og i hvordan de kan møte gruppen på en respektfull og rettferdig måte. Resultatene viser at diskriminering skjer systematisk i nettopp disse arenaene.

Bystandermobilisering: Mange av de verste hendelsene skjer foran vitner som ikke griper inn. Kampanjer som viser hvordan man kan hjelpe (og at det faktisk hjelper) kan bidra til å senke terskelen og øke bevisstheten rundt eget ansvar som samfunnsborger. Sitatene fra undersøkelsen viser at de gangene noen faktisk hjelper, betyr det enormt mye for dem det gjelder.

Arbeidsinkludering: Nesten halvparten har blitt urettferdig nektet jobb. Det er behov for tiltak som hjelper romer inn i arbeidslivet, inkludert bevisstgjøring blant arbeidsgivere, brobygging via NAV og støtte til dem som selger magasiner eller driver annen lovlig gatevirksomhet.

Traumebevisst støtte: Mange respondenter beskriver dyptgripende psykisk belastning som følge av vedvarende rasisme. Lavterskel psykososiale tilbud som tar rasisme på alvor som traumekilde, og som støtter folk i å bearbeide redsel, skam og maktesløshet, er viktig.